

Zgodovina Škofje Loke je posebno po zaslugi našega zgodovinarja Pavleta Blaznika že kar temeljito opisana. Zdaj tej velikopotezni sliki naše preteklosti dodaja podrobne poteze naš arhivar France Štukl. Raziskal je že preteklost hiš v predmestjih in objavil knjigo z naslovom »Knjiga hiš v Škofji Loki 1«, zdaj pa zbira podatke še o hišah v mestu samem, tj. na Mestnem trgu, Lontrku, Cankarjevem trgu, Blaževi in Klobovsovi ulici. Prva, že izdana knjiga zajema nekdanja predmestja Karlovec, Trato, Studenec in Kapucinsko predmestje. Podatke je avtor zbral iz zemljiške knjige, iz raznih listin, iz knjige mestnega sodnika, statusa animarum in popisnice prebivalstva, kar je zahtevalo obilo potrpežljivega dela in pravilne presoje. Zbrani podatki segajo v drugo polovico 18. stoletja, tj. 230 let nazaj.

Za vsako predmestje so navedene njegove značilnosti, njegovi deli, urbanistični razvoj, številčna rast hiš in prebivalcev in številčno stanje živine. Posebej so opisani objekti javne uporabe — puštalski most, puštalska brv, most v Sovodnju, klavnica.

Vsako predmestje je kakor samo mesto imelo svojo hišno numeracijo ne glede na ulice in ceste, sicer pa so bila med ljudmi v rabi še podrobnejša imena za posamezne dele predmestij, npr. Zgornji in Spodnji Karlovec, Oslovska ulica, Na žagi, Pri dveh studencih itd. Stare hišne številke so ponekod še vklepane v kamen nad vežnimi vrati. Šele leta 1930 so uvedli uradna imena ulic in ulično hišno numeracijo, kar so po zadnji vojni delno spremenili in dopolnili.

Opis vsake hiše se prične z navedbo stare in sedanje hišne številke. Temu sledijo domača hišna imena, ki so različnega izvora: ali od osebnega imena gospodarja (npr. pri Šimnu) ali od poklica (npr. Kuferšmid) ali od telesne značilnosti (npr. Plešec) ali od lege hiše (npr. Skončenk) ali od socialnega stanja (npr. Kajženk). Nato je opisana hiša po stanju okoli 1840 (npr. lesena, s slamo)

krita, z eno sobo, kamro in shrambo). Navedeni so gozdni deleži, ki so pripadali hiši, zabeležene so predelave ali dozidave pri hiši, kdo je zanje naredil načrt in kdo ga je izvršil. Sledijo podatki o številu prebivalcev l. 1880 in 1980 in kakovost hiše l. 1840 (npr. pritlična, lesena) in l. 1980 (nadstropna, zidana). Na koncu je seznam hišnih lastnikov s podatki, kako so hišo pridobili (z izročilno, s kupno pogodbo, prisojilom, s sklepom o dedovanju). Pri mnogih lastnikih je naveden njihov poklic.

Za podatki o hišah je poglavje o pomembnejših predmestencih, nato pa so razpredelnice o številu hiš in prebivalcev v letih 1780 in 1980, o kakovosti hiš l. 1840, o številu socialno nižje stoječih prebivalcev in obrtnikov in o številu živine.

Za opombami in povzetkom sledi 20 strani fotografij in načrtov starih hiš iz predmestja. Na koncu knjige je seznam oseb po poklicih od loškega oskrbnika, protipisarja in sodnika tja do poljedelcev in dninarjev. Pripadali so 77 poklicem, največ je bilo med njimi obrtnikov. Posebno številni so bili kovači (37), birti in gostilničarji (28), tkalci (23) in tesarji (19). S trgovino so se ukvarjali trgovci (14), kramarji (5), branjevci (2) in krošnjarka (1). H kmečkemu stanu so šteli kmetje gruntarji (5), kmetovalci (3), poljedelci (35) in dninarji (7), kakor so bili pač vpisani.

V kazalu imen so našete vse osebe, ki so v knjigi omenjene. Knjigi je priložen načrt Škofje Loke, na katerem so z barvami označene vse v knjigi navedene predmestne hiše s sedanjimi hišnimi številkami.

Knjigo je izdal in založil Zgodovinski arhiv v Ljubljani. Podobna bo tudi druga knjiga, ki bo obravnavala mestno jedro. Za prave Ločane je to delo izrednega pomena, saj dobi v njej kopico podatkov o hiši, v kateri živi, in o hišah, ki jih pozna in ga zanimajo. Želeti je še, da bi dobili knjigo z opisi zunanosti hiš in označbo stavbnih elementov iz raznih slogovnih dob.

France Planina